

STRESZCZENIE

Celem rozprawy było dokonanie analizy na ile ustawodawstwo krajowe jest zgodne ze standardami w zakresie dostępu podejrzanego do adwokata ujętymi w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2013/48 z dnia 22 października 2013 r. Analiza ta umożliwiła wykazanie prawidłowości postawionej we wstępie tezy badawczej, zgodnie z którą polskie prawo karne procesowe przewiduje – co do zasady – niższy standard w zakresie prawa dostępu podejrzanego do obrońcy, aniżeli dyrektywa o dostępie do adwokata. Standard ten jest zachowany wyłącznie w zakresie podejrzanych *sensu stricte*. Nie jest on spełniony w zakresie osób podejrzanych.

Punktem wyjścia rozważań było przedstawienie standardu strasburskiego w zakresie prawa dostępu do obrońcy, który stanowi odzwierciedlenie treści omawianej dyrektywy. Szerokie omówienie orzecznictwa ETPCz pozwoliło na dokonanie wykładni regulacji dyrektywy w szerszym aspekcie. Rozdział drugi stanowi przedstawienie regulacji dyrektywy, a zatem omówienie zagwarantowanego w niej standardu. Przedstawiono w nim dyrektywę jako instrument prawny UE. Trzeci rozdział to przedstawienie ustawodawstwa krajowego w zakresie dostępu podejrzanego do obrońcy. Zaprezentowano w nim występujące na gruncie krajowym standardy – konstytucyjny i ustawowy w zakresie prawa dostępu do adwokata. W rozdziale tym wskazano również na liczne problemy związane ze zróżnicowaniem pozycji podejrzanego i osoby podejrzanej, brakiem zagwarantowania osobie podejrzanej dostępu do obrońcy w trakcie okazania, czy też brakiem występowania ustawowych gwarancji przerwania przesłuchania w sytuacji rozpoczęcia składania obciążających zeznań przez świadka. Regulacje krajowe nie przewidują też procedury zrzeczenia się praw zagwarantowanych w dyrektywie. Rozważania oscylują wokół czynności dowodowych wskazanych w dyrektywie o dostępie do adwokata. Dokonano w nim analizy ustaw karnoprosesowych, a także aktów wykonawczych.

Podsumowanie pracy stanowią wnioski końcowe, przedstawione w formie postulatów, polegających na zaproponowaniu rozwiązań, które zagwarantują regulacjom krajowym zgodność z przedstawionym standardem unijnym, konwencyjnym i konstytucyjnym. Podstawowy postulat dotyczy poszerzenia definicji podejrzanego o osobę podejrzaną. Wdrożenie tego postulatu pozwoli w znacznej mierze wyeliminować występujące w praktyce problemy przedstawione w rozdziale trzecim. W pracy wykazano również zasadność wprowadzenia instytucji obrońcy *ad hoc* oraz gwarancji przerwania przesłuchania podczas rozpoczęcia składania obciążających zeznań przez świadka – zapewnionym na gruncie ustawowym. Ważnymi postulatami są także wprowadzenia czasu

na przeprowadzenie konsultacji z prawnikiem jeszcze przed przesłuchaniem, zmiana przepisu art. 301 k.p.k. i sposobu formułowania pouczeń wręczanych w trakcie postępowania karnego, a także wprowadzenie zakazu dowodowego wykorzystania dowodów zgromadzonych z naruszeniem prawa dostępu podejrzanego do adwokata.

Brak wprowadzenia zaproponowanych w dysertacji rozwiązań spowoduje możliwość bezpośredniego powoływania się na regulacje dyrektywy, w takim zakresie w jakim nadają się do bezpośredniego stosowania. Sytuacja taka nie powinna mieć miejsca, gdyż jest to instrument prawny, który wymaga wdrożenia. Wprowadzenie postulatów zwiększy gwarancje podejrzanych i podniesie – obniżony obecnie przez ustawodawcę krajowego – standard ochrony tych osób. Ponadto prawidłowa transpozycja dyrektywy o dostępie do adwokata była i nadal pozostaje kluczowa dla skuteczności pozostałych instrumentów prawa Unii Europejskiej dotyczących prawa do obrony.

SUMMARY

The aim of the dissertation was to analyse the extent to which national legislation complies with the standards for access to a lawyer as set out in Directive 2013/48 of the European Parliament and of the Council of 22 October 2013. This analysis made it possible to demonstrate the correctness of the research thesis set out in the introduction, according to which Polish criminal procedural law provides - as a rule - for a lower standard of the suspect's right of access to a lawyer than the Directive on access to a lawyer. This standard is maintained only for suspects in the strict sense. It is not met for the suspected.

The starting point for the discussion was the presentation of the Strasbourg standard for the right of access to a defender, which reflects the content of the directive under discussion. A broad discussion of the ECtHR case law has allowed for an interpretation of the directive's provisions in a broader aspect. The second chapter is a presentation of the directive's regulations and therefore a discussion of the standard guaranteed in it. It presents a directive as an EU legal instrument. The third chapter is a presentation of national legislation in terms of the suspect's access to his defender. It presents the national standards - constitutional and statutory - regarding the right of access to an attorney. This chapter also points out a number of problems related to the diversity of the position of the suspect and the suspected person, the lack of guarantees for the suspected person to have access to a lawyer during the presentation, or the lack of statutory guarantees for the interruption of interrogation when the incriminating testimony of the witness begins. The national regulations also do not provide for a procedure for renouncing the rights guaranteed by the

Directive. The deliberations oscillate within the limits of the evidentiary acts indicated in the Directive about access to an attorney. It analyzed the criminal-procedural laws, as well as executive acts.

The summary of the work is the final conclusions, presented in the form of postulates, consisting in proposing solutions that will guarantee national regulations compliance with the presented EU, conventional and constitutional standards. The basic demand is to broaden the definition of a suspect to include the suspected person. The implementation of this postulate will largely eliminate the practical problems presented in chapter three. The paper also demonstrates the legitimacy of introducing the institution of an ad hoc counsel and the guarantee of interrupting the interrogation during the start of incriminating witness testimony - provided for by law. Important postulates are also the introduction of time for consulting a lawyer before the hearing, the amendment of Article 301 of the Code of Civil Procedure. The introduction of a ban on the use of evidence gathered in violation of a suspect's right of access to a lawyer.

The lack of implementation of the solutions proposed in the dissertation will result in the possibility of referring to the regulations of the Directive directly, to the extent that they are directly applicable. This should not be the case as it is a legal instrument that needs to be implemented. The introduction of the postulates will increase guarantees for suspects and raise the standard of protection for these persons, which is currently lowered by the national legislator. Furthermore, the correct transposition of the Directive on access to a lawyer has been and remains crucial to the effectiveness of other European Union law instruments on defence rights.